

# Görkəmli ədəbiyyat və incəsənət

Süleyman RÜSTƏM

Xalq şairi

Nəbi Xəzri yaşayıb duyduqlarını sənətkarlıqla, hərərlə, məhəbbətlə, məharətlə qələmə aldığı gündür ki, şeirləri geniş oxucu kütlələri arasında sevilmiş, dərin rəğbət qazana bilmişdir. Nəbinin əsərlərinin qəhrəmanı yeni insandır. Şairin şeirlərinin mahnılara çevrilməsi onun sevimli qəhrəmanları ilə, nəcib hisslərlə bağlıdır və böyük səadətdir. Mən Nəbi Xəzrinin şeirlərini küll halında mahnılar adlandırsam, fikrimdə yanılmaram. Bunlar vətən, xalq, canlı təbiət lövhələri, məhəbbət, sədaqət, dostluq, qardaşlıq haqqında mahnılardır.

Mirzə İBRAHİMOV

Xalq yazıçısı

Nəbi Xəzrinin poeziyası mövzu etibarilə rəngarəngdir. Ondən Azərbaycan dilinin musiqisi eşidilir, ürəkdən gələn səxavət, nəciblik hiss olunur.

Bəxtiyar VAHABZADƏ

Xalq şairi

Nəbi Xəzrinin mövzu dairəsi genişdir: Təbiət, onun insanı valeh edən gözəllikləri... Kainat, onun möcüzəli sirləri... Məhəbbət, onun əzab və izzitələri... Sənət, onun eniş-yoxuşundan keçən sənətkar üroyinin həyəcanları...

Bütün bu mövzuların əsasında insanın onun istək və arzuları, müxtəlif təbiət və cəmiyyət hadisələrinə münasibəti, mübarizəsi və izzitələri dayanır.

Məsələn, "Payız" şeirini götürək: ilk baxışda adama elə gəlir ki, şair yalnız payızı təsvir edir, bu fəslin özünəməxsus cizgilərini, gözəlliklərini qələmə alır, lakin əslində, belə deyil, burada şair payızdan çox insandan, insanın ilin bu həzlü fəslinə olan münasibətindən danışır. Payızda ağaclarınarpaqlarını tökməsi öz-özlüyündə kədərli haldır. Lakin şair buna görə deyil, başqa bir şeyə bu vətənpəşinin insan həyatına olan təsirinə görə kədərli olur:

*Daha gec boylandı üfüqdən səhər,  
Saraldı, bozardı çəmənlər indi.  
Niyə xəzəl oldu salxım söyüdlər,  
Harda görüşəcək sevnələr indi?..*

Şair həyatı bir cizgi ilə böyük bir fikiri və yaxud hadisəni ümumiləşdirməyi bacarır.



Nəbi Xəzri öz şeirlərində xalqımızın həm qəhrəman keçmişini, həm də bugünkü həyatını və sabahını yüksək ustalıqla, fitri sənətkarlıqla tərənnüm edir. Öz şeirlərində və poemalarında şair cəmiyyətimizin inkişafı üçün, indiki nəslin tərbiyəsi üçün birinci dərəcəli əhəmiyyəti olan problemlər qaldırır. Həm də müəllifin mövqeyi həmişə aydın şəkildə bildirilir, onun xalqa bağlılığı, onlara sədaqətlə xidməti nümayiş etdirilir.

Heydər ƏLİYEV

Ümummillil lider

ANAR

Xalq yazıçısı

Yaş fərquə baxmayaraq mən həmişə Nəbi Xəzriyə doğmalılıqla "sən" deyər müraciət etmişəm. İllər öncəsi o, Yazıçılar İttifaqının katibi, mən isə hələ İttifaqın üzvü olmadığım zamanlarda Moskvadakı görüşlərimizi, odlu-alovlu söhbətlərimizi xatırlayıram. Bakıda, həmçinin Ukraynaya, Türkiyəyə birgə səfərlərimiz zamanı yaranmış dostluq münasibətlərimizi xatırlayıram. Bəzən bizim münasibətlərimizdə fikir ayrılıqları da olub. Ədəbi, ictimai, siyasi prioritetlərin sürətlə dəyişdiyi zamanlarda mən həmişə yaxşı olanları, yadda qalmağa layiq olanları xatırlayıram.

Mən "Literaturnaya qazeta"ya birlikdə baş çəkməyimizi, orada Nəbi Xəzrinin mənə təqdim etməyini, "Moskva" mehmanxanasındaki otağında şeirlərini oxumağımı və çox intim olduğu üçün çap edilməyəcəyindən qorxdığını söylədiyi vaxtları xatırlayıram. Sonra başqa zaman gəldi, o, repressiya illərində ağır sınaqlardan keçmiş ailəsindən, itirdiyi həyat yoldaşından şeirlər yazdı. Onun həyatında ədəbi uğurların, təltiflərin, mükafatların, fəxri adların sevincli günləri olduğu kimi, belə günlərə kölgə salan inciklik və narazılıqla dolu günlər də olub. Yəqin ki, bu da şairin yaradıcılıq bioqrafiyasının mütləq şərti'ərindən biridir. N.Xəzrinin

poeziyada, nəsrədə, dramaturgiyada görüldüyü işləri dəyərləndirmək tənqidçilərin vəzifəsidir.

Oljas SÜLEYMENOV

Nəbi Xəzri qardaş xalqlar ədəbiyyatında mənə həmişə maraqlandıran şairlərdən biridir. Mən bu şairi məhəbbətlə, böyük həvəslə mütaliə edirəm. Onun açıq, aydın, işıqlı şeirləri elə bil oxucuya gümrəhləşdirici təsir göstərir.

Ümumiyyətlə, yaxşı şeir sehrdir, möcüzədir. Bu sehra yaratmaq, çoxlarından seçilmək böyük istedad, zəhmət tələb edir. Nəbi Xəzri bunu bacarmışdır.

Azərbaycan poeziyasının öz qədim ənənələri var. Bu ənənə üzərində öz üslubunu tapmaq, təzə söz demək, bu ələmin təzə yolsalınına çevrilmək şərfli işdir.

Nəbi Xəzri xalqına bağlı sənətkardır. O, hər hansı obraz yaradarkən onun ən xırda cizgilərinə istəyini, arzusunu qatır. Adı bir zəhmət adamının əməyi, işi Nəbi Xəzri poeziyasında müqəddəsleşir, yaratdığı əsərin leytmotivinə çevrilir. Hiss edirsən ki, xalqın ən kiçik nümayəndəsini belə böyük arzulara, böyük amallara qorq etmək istəyir. Yaradığı obraz bu arzularla böyüyür, bu amallarla ətə-qana dolur.

Nəbi Xəzrinin lirik qəhrəmanları bizim "Manas" dastanının qəhrəmanları ki-

mi qüdrətlidir, sabitqədəmlidir, qürurlüdür. Acizlik, yazıqlıq onlara yaddır. Ümumiyyətlə, Nəbi Xəzri xalqın ən yaxşı milli-əxlaqi xüsusiyyətlərini təcəssüm etdirər bildiyi üçün mənə yaxın və doğmadır.

Nəbi Xəzri istər mexanizator Sevil, istərsə də müdrik xalq qəhrəmanı Dədə Qorqudu başqa-başqa səpkidə işləsə də, bu əsərlər doğma xalqa dərin köklərə bağlı olan eyni niyyətin məhsuludur.

Nəriman HƏSƏNZADƏ

Xalq şairi

"Mənim kainatım şeirlərimdir" amalı ilə özündən sonra söz xəzinəsi qoyub gədən, humanitar dəyərləri poetik-fəlsəfi mənalandırma gücünə malik olan Nəbi Xəzrinin yaradıcılığı dərin lirizmi, vətəndaşlıq qayəsi ilə gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsində böyük gücə malikdir. Şair hərtərəfli yaradıcılıq yolu keçib. O, XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafı mətinə böyük xidmətlər göstərmiş qələm sahiblərindənədir. İnsanın mənəvi ələmini, düşüncə və axtarışlarını yüksək bədilliklə əks etdirən, bəşərliklə milliliyi üzvi şəkildə birləşdirən Nəbi Xəzri poeziyası dünya, insan və təbiət haqqında fəlsəfi məzmunu, yüksək humanizmi, böyük vətəndaşlıq qayəsi və milli koloriti sayəsində geniş oxucu kütləsinin rəğbətini qazanıb.

Çingiz ABDULLAYEV

Xalq yazıçısı

Nəbi Xəzri üç qardaşını və atasını erkən yaşlarında itirib. Gəncliyi Böyük Vətən müharibəsinə təsadüf edib, müharibənin ağır-ı-acılı günlərini yaşayıb, ancaq cəmiyyətdə özünə böyük yer tutmaq üçün özünəməxsusluq, öz üzərində daim çalışması, təhsilə, elmə böyük önəm verməsi və çalışqanlılığı ilə özünə ad qazanıb.

Məmməd Arif DADAŞZADƏ

Akademik

Nəbi şeirimizə dağların vüqarını, zirvələrin ucalığını, dənizlərin genişliyini, insana inamın gözəlliyini gətirib. Nəbi Xəzrinin öz poetik ələmi - məcazlar, bən-zətmələr, bədii ifadələr ələmi vardır. Bu ələmi o, özü yaradıb və ona sadıqdır. Bu poetik ələm çox zəngin mənəvi ələmin ideyalar, fikirlər, hisslər ələminin gözəl bir inikas formasıdır. Nəbi Xəzri yaradıcı-



# adamları Nəbi Xəzri haqqında



İğmı dörd kəlmə ilə belə ifadə edərdim: ucalıq, genişlik, təmizlik və gözəllik.

**Məmməd CƏFƏR**  
Akademik

Nəbi Xəzri özünəməxsus bədii zövqü, estetik ideali, fərdi yaradıcılıq ələmi olan şairdir. Nikbinlik, mənəvi-daxili məmnunluq, "çiçəklənən əməllər", "arzularına çatmış xoşbəxt insanlar", ellərin yaradıcı əməyi və insan kimi dil açıb ağ gün haqda nəğmələr bəstələyən Xəzrin mavi dalğaları, günəş, onun həyatverici şüaları, ayı, ulduzlu gecələr, aydın səhərlər, məhsullu tarlalar, yaşıl çəmənələr, olvan güllər, çiçəklər, keçmişin ağır, bu günün fərəhli anlarının şahidi olan uzunömürlü çinarlar... Fərdi şair mənəvi aləminin bu sakinləri, həm də cəmiyyətin obrazları, bədii təsvir vasitələri.

**Kamal TALIBZADƏ**  
Akademik

Nəbinin şeirlərini həyat və insan haqqında düşüncələr adlandırmaq olar. Bu düşüncələrin mərkəzində şair "mən"i dayanır, heç kəsə bənzəməyən, ancaq özünə oxşayan, özünü vətən və xalq məhəbbəti, beynəlmillətçilik, humanizm, əzizlən xalqların azadlıq mübarizələrinə, əmək qəhrəmanlarına rəğbət, ana, ailə, dost, övlad qayğısı kimi mövzulara toxunur. Bu, şair ilhamının gücüdür, qüdrətidir, bənzərsizliyidir.

**Budaq BUDAQOV**  
Akademik

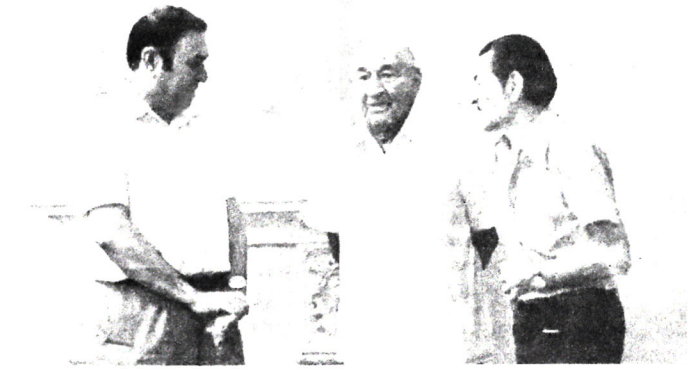
Nəbinin "Peyğəmbər" kitabını oxudum. Mən də Həcc ziyarətinə getmişəm, bu dünyanı təzə dərk etməyə başlamışam. Nəbi Xəzri poeziyasında qlobalıq var, kainata baxışının genişliyi, dərinliyi var. Bu, hər şairə müyəssər olmur. Adam var, burununun qabağında nəyi görürsə, ondan yazır, kənara çıxma bilmir. Nəbidə fikir oynaqlığı, poeziyanın mənə çalarlığı çox geniş miqyasda olur. Mən bir coğrafiyaçı kimi deyirəm. Nəbi Xəzri poeziyası Azərbaycan xalqı üçün ən böyük hədiyyədir. Ümumiyyətlə, dünya poeziya-sevərləri üçün də bir tapıntıdır. Bu poeziyanı oxuduqca insan saflaşır.

**Ağamusa AXUNDOV**  
Akademik

Nəbi Xəzrinin şəxsiyyəti ilə, yaradıcılığı arasında tam uyğunluq, vəhdət var. Bu, hər şairə nəisib olmur. Nəbinin yaradıcılığını oxuyanlar demək olar ki, onun bütün törcümeyi-halını yaza bilərlər. Yarıım əsrlik yaradıcılıq müddətində bir an da olsun, şeir pərisi Nəbidən üz döndərməyib. 50-ci illərin gözəl şairi olan Nəbi elə 90-cı illərdə də eyni ilham zirvəsindən həyata baxır. Bu dəfə daha şairənə, daha filosofanə. Bu yaxınlarda Azərbaycan jurnalında Nəbi Xəzrinin çap olunan "Atıllan atlıları" adlı poemasını oxudum. Nəbi onun adını qoyub - "Nisgilli nəğmə". Ümumiyyətlə, Nəbidə janr yaratmaq həvəsi də var, qabiliyyəti də var. Poemanı oxuyursan, həm epiklik var, eyni zamanda incə bir lirizm də var. Nəbi elə bir xəlqi şairdir ki, elə bir səmimi şairdir ki, oxucu ilə qaynayıb-qarışır. Nəbinin hər əsəri adamda sevinc hissi, sevinc duyğusu yaradır.

**İmamverdi ƏBİLOV**  
Professor

Sənətdə öz mövqeyini tapan şair milli bədii təfəkkür tarixində xüsusi səhifə açır. Axtarışlardan usananda işə yaradıcı şəxsiyyət kimi tükənir və onun milli salnamədə öz yerini axtarmağa səlahiyyəti də olmur. Ədəbi axtarış daimi tapıntılar prosesidir. Bu şərtlə ki, şair təkə mövzu axtarmasın, həm də idrak və ifadə üsulunun yeni formalarının soraqçısı olsun. Di-



**Tahir SALAHOV**  
Xalq rəssamı

gər görkəmli sənətkarlar kimi Nəbi Xəzridə də yeni olan həyata, fakta, predmetə münasibət tərzidir. Bütün məqamlarda şairin poetik qəhrəmanı İnsan və Təbiətdir. Bütün mürəkkəbliyi ilə təbiətə yarışıq olan İnsan və insanı yaşadan qəribəliklər, gözəlliklər toplusu Təbiət! N.Xəzrinin qələmi ilə rəsm edilən təbiət ona görə bu qədər cazibədar ki, insanla əbədi ünsiyyətdədir. Əyaniləşən iki məfhum biri digərinin əvəzində danışır, dünya ilə, insanlarla həsb-hal edir.

*Dərəyəm, tərəyəm, atəşəm, suyam -  
Günəş də məndədir, ay da məndədir.  
Mən insan övladı, torpaq oğluyam.  
Dəniz də məndədir, çay da məndədir.  
Mənəm kainatın uca zirvəsi,  
Dağların bəmbəyaz buludu mənəm.  
Bu günün susmayan  
səsi,  
nəğməsi,  
Uzaq əsrlərin sükutu mənəm...*

Təbiətə və insanları harmonik vəhdətdə, hürr və yaradıcı vəziyyətdə görmək şairin estetik idealının, ictimai tendensiyasının aparıcı xəttinə döndəndə o, yüz minlərin həmsöhbətinə döndür. Nəbi Xəzri poeziyasının cazibə mərkəzi və koloriti də bu həqiqətdən qidalanır.

Nəbi Xəzrinin poeziyası günəşlə, işıqla, rənglərlə doludur. Onun şeirləri həyatımızın mahiyyətini, mənasını, eləcə də dağlarımızın özəmətinə, torpağımızın bərəkətini, Kürün coşqun axarını, doğma Xəzrin təlatümünü əks etdirir.

**Məmməd İSMAYIL**

Allah qəni-qəni rəhmət eləsin Nəbi Xəzriyə. Çox mübarək insan idi. Bəzi insanlar olmasa, bəzi insanlar heç olmazdı. Nəbi Xəzri olmasaydı, mən olmazdım. Heç şübhəsiz, Nəbi Xəzri mənim həyatımda böyük rol oynamayıb. Nəbi Xəzri olmasaydı, Məmməd İsmayıl yerli-dibli olmazdı.

Niyə?  
Nəbi Xəzri çox gözəl təbiət şeirləri yazırdı. Yazıçılar İttifaqının katibi idi, mən də ona kənddən məktublar yazırdım, şeirlərimi göndərirdim. O da mənim şeirlərimi bəyəndirdi, dedi:

"Gələrsən Bakıya, sənə kömək edərik". Doğrudan da, əlinə imkan düşən kimi mənə kömək elədi. Səxavətlə davranırdı mənə qarşı, əlinə imkan düşən kimi televiziya məni işə götürdü, "Proqram redaksiyası"na işə qəbul etdirdi. Televiziya tarixində ilk "Qızıl qələm" mükafatını almağıma da Nəbi Xəzri səbəb olub.



# Görkəmli ədəbiyyat və incəsənət adamları Nəbi Xəzri haqqında

Yevgeni YEVTUŞENKO  
Rusiya

Ümumiyyətlə, böyük poeziya həmişə özge dərdini öz dərdi kimi duymaqladır. Nəbi Xəzri bu keyfiyyəti ilə seçilirdi.

Robert ROJDESTVENSKI  
Rusiya

Nəbi Xəzrinin şeir və poemalarının parlaq günəş bolluğu, müşahidə dəqiqliyi, yarıdıcılığında genişlik mənə xoş gəlir.

Rəşad HƏMZƏTOV  
Dağıstan

Nəbi Xəzrinin özünəməxsus səsi, həyata və insana öz münasibəti var. Onun haqqında danışanda yadıma Azərbaycanın uca çinarları düşür - onların qüdrətli kökləri torpağın şirəsinə içir. Nəbi Xəzri poeziyası da beləcə xalq poeziyasının həyatverici şirəsi ilə qidalanır, bu mənədən qüvvət və qüdrət alır.

Bizim dağlarda deyirlər ki, adamlara nə qədər çox versən, özünə də bir o qədər artıq qalar. Nəbi Xəzri böyük istedadlara məxsus səxavətli istedadının əlvan bəhərlərini oxuculara bəxş edir, zaman, təcrübə, müdrik kamillik isə bu bəhərləri get-gedə zənginləşdirir.

Mən Nəbi Xəzrinin böyük poeziya yolunda ilk addımlarını yaxşı xatırlayıram. Onda biz M.Qorlki adına Ədəbiyyat İnstitutunda birgə oxuyurduq. Bir dəfə hər ikimizin dərin pərəstiş etdiyimiz Səməd Vurğunun yanına gəldik. Böyük şair dedi: "Rəşad, sən yaxşı şair və yaxşı insanla dostluq edirsən". Bu, bizim böyük müəlliminizin yeni başlayan istedadına ilk xeyir-duası idi. İllər keçdi, Nəbi Xəzri bizim böyük müəlliminizin etimadını doğrultdu, mənim sadıq dostum, şöhrətli şair oldu.

Doğma yurdunu ürəkdən sevmən Nəbi Xəzri ana dilinin şirəliyini, musiqisinə, obrazlılığına imkanlarına dərindən vurğundur. Yarıdıcılığının ilk dövrlərindən o, yeni formalar, yeni mövzular axtarırdı. Nəbi Xəzrinin 60-cı illərdə yazdığı lirik şeirləri öz əyaniliyi, ovqatı və ritmi ilə yeni bir hadisə oldu...

Nəbi Xəzrinin təzə şeirlərini oxuyanda mən təkcə köhnə dostumla görüşürəm, bu, mənimçün həmişə tapıntı və kəşf olur, onlarda hər dəfə öz ruhi ovqatıma yaxın olan şeylər tapıram.

Son illərdə Nəbi Xəzri nasir və dramaturq kimi də parlamış, poetik istedadının yeni xüsusiyyətləri üzə çıxmışdır. "Heykəlsiz abidə" böyük Azərbaycan şairi Mirzə Şəfi Vəzəhə nəkbən bir rekviyemdir.

Boris OLEYNIK  
Ukrayna

Mən professional tənqidçi və ədəbiyyatşünaslarla razılışım ki, lirik qəhrəmanı müəlliflə tam eyniləşdirmək olmaz, amma möhkəm əqidədəyəm ki, ideal halda şair, onun şəxsiyyəti hər sətirin arxasında hiss edilə bilər.

Nəbi Xəzri ilə görüşməmişdən şeirləri əsasında onun mənavi obrazını təsvir etməyə çalışırdım: genişürelki, həssas, qətiyyətli və zərif, mərd və sadıq. Xoşbəxtlikdən bizim sonrakı görüşlərimiz mənim təsvirimi təsdiq etdi. Amma əsl tanışlığımız onun ulularının torpağında oldu: qədim və doğma ənənələr zəminində duran misraları burada xüsusilə sanballı, qüdrətli səsləndirdi.



Ramiz HƏSƏNOĞLU  
Xalq artisti

Mənə şairin doğma yerlərini gözmək səadətə nisib olub. Özü çox məşğul olduğundan bizimlə gözə bilmədi, amma onun poeziyası hər yerdə bizimlə idi, dillərdən düşmürdü.

Nəbi Xəzrinin məhəbbət mövzusunda yazdığı zərif, həyəcanlı, gün işığı kimi şüfəf şeirləri bu əbədi mövzunun ən yaxşı nümunələrindəndir. Onları ilk dəfə ürək döyüntüsü ilə oxumuşam.

Nəbi Xəzri qələmində söz xırdalanmır, ona görə ki, ciddi və dərin fikirləri, hissləri ifadə edir...

Yeqor İSAYEV  
Rusiya

Nəbi Xəzri poeziyasında lirika və epiklik qəribə bir vəhdət təşkil edir. Onun zərif, romantik ruhu, həyəcanlı məhəbbət lirikasını oxuyandan, duyandan sonra Sevil Qaziyeva, Tərhan Musayeva kimi əmək qəhrəmanları, Sumqayıt zəhmətkeşlərinin quruculuq işləri barədə yazdığı poemaları mütləq edəndə elə bil başqa bir şairi oxuyursan. Məncə, bu, istedadın gücüdür, çoxcəhətliliyidir. Həqiqi istedadla lirik və epik keyfiyyət ayrılmaz olur. Əgər həqiqi lirika yoxdursa, mənalı epiklik də ola bilməz, mən bunları ayrı təsvir edə bilmirəm.

Nəbi Xəzri istedadı ilə şəxsiyyəti, yarıdıcılığı ilə böyük ictimai-siyasi fəaliyyəti bir-birini üzvi şəkildə tamamlayan bir sənətkardır.

Nəbi Xəzri poeziyasında elə bil maqnit sahəsi var. Onun şeirlərini oxumaqdan, eşitməkdən alınan zövq bir yana dursun: şairin ən yaxşı şeirlərinə elə bil daxil olursan, sözlər yanıb gedir, yoxa çıxır, amma hisslər qalır, sənəlinə addımlayır. Nəbi Xəzri poeziyası belə poeziyadır.

Mithət DURMUŞ  
Türkiyə

Ana! - Nəbi Xəzrinin dünyaya, pəncərəyə, insanlığa, bütün kainata açılmış sənəti, orası. O bu pəncərədən dünyanı məhəbbətlə izləyir.

verilişlərdən, musiqi verilişlərdən ibarət idi. Hesab edirəm ki, həmin dövr buna görə Nəbi müəllimə borclu idi.

Emosional adam idi. Bir vəziyyət yaranırdı. Mən artıq ədəbi-dram istiqamətində maraqları olan rejissor olam. O vaxtlar Azərbaycan televiziyası SSR televiziyasının bir hissəsi idi. Hər televiziyanın Moskva televiziyası ilə müştəhak programları olurdu. Günün bir günü xəbər gəldi ki, televiziyamız hansısa hadisə ilə bağlı program tərtib etməlidir. Müxtəlif süljetlərdən ibarət idi həmin program. Kənd təsərrüfatı ilə bağlı bir süljeti mənə həvalə etmişdilər. Mən də bunu etinasız olmasa da, bir qədər maraqlı qarşıladım. Mən aktyorla, dramaturgiya ilə bağlı rejissor idim. Bu, gedib Nəbi müəllimin qulağına çatmışdı ki, bəs Ramiz narazıdır. Nəbi müəllim dərhalda mənə danladı, port oldum, çəkildim qorlağa, gedib oturub bir arızə yazdım: İşdən getməyimlə bağlı. Gətirdim verdim katibəyə. 5 dəqiqə sonra katibə çağırdı mənə, gəldim, Nəbi müəllim danladı mənə.

- "Hər xırda işdən ötrü belə hərəkət etməzlər. Get, işinlə məşğul ol!" Başqa bir adam olsaydı, Nəbi müəllimin özünə, ola bilsin ki, arızəyə qol çəkəcəkdi. Və mənim rejissor tələyim dəyəcəkdi.

Vasif BABAYEV  
Xalq artisti

1964-cü ildə mən Azərbaycan televiziyasında rejissor köməkçisi kimi fəaliyyətə başlamışam. Yavaş-yavaş mənim özümdə mövzular verirdilər və mən rejissor kimi verilişlər hazırlayırdım. Bu silsilədən ibarət Nəbi Xəzrinin 2 poemasını verirdilər. Biri "Sumqayıt səhifələri", digəri "Günəşin bacısı" idi. Nəbi müəllim məşhur insan idi o vaxtlar. 1965-ci ildə Yazıçılar İttifaqından bizə sədr müavini gəldi, biz də sevinmişdik hamımız. Hazırladığım hər iki poemanı çox bəyənməmişdi. Özü bir ssenari yazdı bədii film üçün. Mən də film çəkməyi bacarmırdım hələ. Dedi:

"Sən çəkəcəksən bu filmi". Həmin film də - "Sahil bağı" filmində baş rollara Kamal Qasımov və Ofeliya Sənanini çəkmişdim.

O vaxt Sovet İttifaqında müxtəlif festivallar vardı: "Prometey", sonra "Ümumittifaq televiziya filmləri" festivalı keçirilirdi ki, "Sahil bağı" filmimiz oradan da jürinin - münisflər heyətinin mükafatını aldı.

Faiq SÜCƏDDİNOV  
Xalq artisti

Onu deyim ki, Nəbi müəllim elə insan idi ki, istəyirdi musiqi ilə şeir vəhdətə olsun. Hər şeyə diqqət yetirən idi. Bir gün "Nəgmə olmaq istəyirəm, ya ana!"nı yazdım, bu şeir mənə yaman tutmuşdu. Musiqisini yazdım, fikirləşdim kim oxuya bilər? Əlbəttə, ancaq Flora Kerimova oxuya bilərdi, diapaon məsələsinə görə. Ana ilə balanın səhəti idi həmin şeir.

Gəldim Flora xanımın yanına. O vaxt televiziyada orkestrin rəhbəri idim, 80-ci illər olardı. Çaldım o mahnını, Flora xanım dedi:

- "Mənim mahnımdır". Sonra Nəbi müəllimlə görüşdüm. Dedi: - "Çox gözəl yazmışsan".

Sonra Nəbi Xəzrinin bir şeirinə də məhən yazdım. Onu da Akif İslamzadə oxudu.



# Görkəmli ədəbiyyat və incəsənət adamları Nəbi Xəzri haqqında



**Qorxmaz QULİYEV**

*Filologiya elmləri doktoru, professor*

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində xüsusi və mühüm bir mərhələni təşkil edən XX əsrin milli ədəbi-mədəni mühitində müstəsna yer tutan, ədəbi-bədii proseslərin istiqamətləndirilməsində və inkişafında əlamətdar rol oynayan görkəmli tarixi şəxsiyyətlərdən biri də şair, dramaturq, nasir, publisist kimi çoxcəhətli bir yaradıcılıq yolu keçən, özündən sonra olduqca maraqlı bir irs qoyub gedən Nəbi Xəzridir.

Azərbaycan gerçəkliyinin ictimai-siyasi, mənəvi-psixoloji mənzərəsini, tariximizin bir çox olaylarını, müasirlərimizin duyğu və düşüncələrini əks etdirən N.Xəzri ədəbiyyat və mədəniyyət tariximizdə öz işıqlı düşüncə və əməlləri ilə müasirlərinə və özündən sonrakı nəsillərə əhəmiyyətli bir töhfə təqdim etmiş görkəmli sənətkardır.

**Qurban BAYRAMOV**

*Ədəbiyyatşünas-tənqidçi*

Zərif duyğular, incə hisslər, ayıl, günəşli, ulduzlu düşüncələr, sevgililəri öz sahilinə səsləyən mavi dəniz, üstündə mavi səma, bir sözlə, nə varsa maviliyə bürünmüş bir poeziya örnəyi... Rəngarəng hisslər,

duyğular dünyasında poeziyanın mavi rəngi. Bu, məhəbbətin-işığın-dənizin rəngi idi, ünvanı Nəbi Xəzri şeiriydi. Bu, son illərin, deyirdim ki, bütün zamanların ictimai-siyasi-mənəvi-ruhi burulğanlarından keçəcək mavi tülə bürünmüş Nəbi Xəzri poeziyasının mavi şəfoqləridir...

Şahidi olduq, ictimai-siyasi iqlim dəyişdikcə şairlər də dəyişirdilər... Unuduldu ki, şairliyin ən ali mərtəbəsi zamanın axarınca getmək yox, bəlkə Zamandan ucada durmaqdır. Nəbi Xəzri şeiri lap əvvəldən zamanın fəvqində dayana bildi

**Fəridə SƏFİYEVƏ**

*Professor*

Çinar obrazı elə ilk şeirlərindən Nəbi Xəzrinin poetik dünyasına daxil olmağa başlamışdır. Burada çinar canlı varlığın, insanın öz obrazıdır. Yəni şair, tobit-insan arasında bədii rəmzləşdirmək yolu ilə gətməyib, çinarın özünü bir həmvətənimiz, bir soydaşımız kimi təqdim etmişdir. Çinar iki sevgili arasında saf məhəbbətin, əhd-peymanın canlı şahididir.

*Günəş qalxır, nur tökülür,  
Əsir külək narın-narın.*



*Dinir qəmdən xəbərsiztək,  
Yarpaqları göy çınarın.*

*Durur orta tənha hüzünlü,  
Eşqi kimi o da təkdir.  
Sanki çinar səslənərkək  
Deyir: "Gözəl, gözəldir".*

Lirik duyğular, tənha gözəlin keçirdiyi həyəcanlı məqamlar, ümid, hicran, vüsal, inam... bizi rıqqətə gətirib kövrəldir. Bax, şeirin gücü də bundadır. Şeirin poetik ruhu və bədii-üslubi tutumu belə bir qənaəti irəli sürməyə imkan verir ki, müharibə illərinin gənc Nəbi Babayevi öz yaşlı qələm yoldaşı K.Simonovdan heç də geri qalmayaraq, təkcə o dövrün deyil, ümumiyyətlə, XX əsr şeirimizin ən parlaq nümunələrindən birini yaratmağa müvəffəq olmuşdur.

**Yasif NƏSİRLİ**  
*Filologiya elmləri doktoru*

Nəbi Xəzridə poetik istedad, qüvvətli yenilik duyğusu vardır. Onun lirikası orijinallığı, xəlqilik və müasirliyi ilə fərqlənir. Bu lirikanın estetik gücü onun mənə gözəlliyində, insanın zərif düşüncə və hisslərini, mənəvi qüdrətini özündə təcəssüm etməsindədir. Çünki Nəbi Xəzri ancaq yeniliyi,

təbiəti və təbiət hadisələrini, gözəlliyi, ... mahiyyəti, daxili mənə və məzmunu alır, təsirli bədii lövhələrlə, real mənzərələrlə, canlı surətlərlə düşünür.

**Arif ABDULLAZADƏ**

*Şair, filologiya elmləri doktoru*

İnsana bənzəməyən, insanla zənginləşən, insansız yoxsullaşan, mövcud olmayan təbiət və onun gözəllikləri - Nəbi Xəzri yaradıcılığında təbiət lirikası möhür belə mahiyyətdədir...

Çinar da Dağ kimi Nəbi Xəzri şeirində hər şeydən əvvəl konkret bir coğrafi məkanın - vətənin simvolidir...

Nəbi Xəzrinin təbiəti təsvirlərinin arxasında hər cür vəziyyətdə İnsan və Vətən dayanır, təbiət onun şeirlərində yalnız İnsan və Vətənlə əlamətləndirilib zənginləşdiyi üçün gözəldir.

**Aydın ƏLİYEV**  
*Əməkdar mədəniyyət işçisi,  
televiziya jurnalisti*

Nəbi Xəzri ilə bağlı xatirələrim çoxdur. O vaxt Nəbi müəllim bizdə sədr müavini işləyirdi. Mən futbol reportajlarını, adətən Valid müəllimə - Valid Səniyyə həvalə

edirdim. Bilirdim ki, o qeyd-şərtsiz qəbul olunan şərhçidir. Amma onun işləri çox olurdu, bəzən buna görə etiraz da edirdi. Bir dəfə vacib bir oyun vardı:

"Neftçi" oynayırdı. Oyunun başlamasına da 3 saat qalırdı. Valid Sənani Nəbi müəllimin otağında idi. Gördüm ki, mənə şikayət edir Nəbi Xəzriyə. Nəbi Xəzri yaxınlaşdı mənə, çiyinlərimdən tutdu, sonra da yaxamdan yapışib xırpaladı, itələdi divara tərəf:

"Aydın, bilirəm, futbol oynamısan, "Neftçi"nin əvəzedici heyətinə dəvət almısan. İdmançılar nəslindənənsən, futbolu bilirən, dili bilirən. Özün aparmalısan bu oyunu".

Nəbi müəllimin sayəsində odur-budur, tanınan, sevilən şərhçi oldum.

Bundan başqa, Moskvada Dövlət mükafatının təqdim olunma mərasiminə özünün məsləhəti ilə mənə göndərmişdi. Dostluğumuz sonra da davam etdi. Moskvada "Rossiya" mehmanxanasında qalırdım. Nəbi müəllim isə "Moskva" mehmanxanasında gecələyirdi. Anıdan getdim yanına, mer-meyvə, tərəvəz aparmışdım özümlə. Dedi:

"Görürsüz, deyirdim, Aydın zirək oğlandır, Abşeronun tər-təzə nemətləri ilə Moskvanın soyuğuna istilik gətirdi".

Nəbi müəllim Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinə rəhbərlik edəndə, Rusiyada Azərbaycan Mədəniyyəti oğunluyuna mənə də dəvət edib.

Bir məsələni də deyim. Azərbaycanda 5-6 jurnalist var ki, "Ustad Ali Jurnalistika Mükafatı"na layiq görülüb. Azərbaycan Televiziyasının 40 illiyi münasibətilə həmin mükafata layiq görülməyimdə Nəbi Xəzrinin rolu danılmazdır.

#### **Eldar MƏMMƏDOV**

*Əməkdar mədəniyyət işçisi, teleoperator*

Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri komitəsində işıqçı vəzifəsində işləyirdim, Nəbi müəllim də bizə təzə sədr müavini gəlmişdi, 1966-cı ilin əvvəlləri olardı. Açıq, operator qrupuna çoxdan keçməyi gözləyirdim. Nəsə alınmırdı, bir az da incik şəkildə məzuniyyətə çıxdım. Bir gün nənəm dedi ki, Nəbi müəllim televiziyadan bir əməkdaş göndərib bizə. Xəbər yollamışdı ki, Eldar təcili işə gəlsin. Nəbi müəllim adamı nəyə çağırırdı, ancaq yaxşılığa çağırırdı. Getdim işə, onda Nəbi müəllimin kabineti 3-cü mərtəbədə idi, kabinet deyəndə, o vaxt balaca otaqlar idi. Elə Nəbi müəllimdən əvvəl Cəlal müəllim də orada otururdu. Başsağa pilləkənləri qalxırdım ki, gördüm səs gəlir:

- "Ay kişi, sən hardasan?" Başımı qəldirdim, gördüm Nəbi müəllim dayanıb. Mən də 19 yaşında cavan oğlan idim. Dedi:

- "Tez ərizəni yaz, səni keçirdirik operator qrupuna". O vaxt da indiki kimi deyildi, operator olmaq əlçatmaz idi. Ərizəmi yazdım. Qol çəkdi, birinci o mənə təbrik etdi.

İllər keçdi, dedilər ki, Nəbi müəllimi evdə çəkmək lazımdır. Özüm getdim, bir az xəstə idi, danışib kövrəlirdi. Yəqin ki, 2006-cı il olardı, son illəri idi.

- "Hə Eldar, adını eşidirəm tez-tez, televiziyada. Bilirən, necə xoşdur mənə?"

Çox gözəl çəkilişimiz oldu. Belə, mənə həmişə Nəbi müəllimə böyük hörmət olub. Həm sərt, həm də xeyirxah insan idi. Şair idi də, ümumiyyətlə, sanballı kişi idi Nəbi Xəzri.